

Informācija portāliem tiesas.lv, ts.gov.lv un manas.tiesas.lv
08.11.2019.

Rīgas apgabaltiesas delegācija iepazīst tiesu darbu Dānijā

Projekta "Darba kvalitātes nodrošināšana apelācijas tiesā" ietvaros Rīgas apgabaltiesas delegācija no 2019. gada 28. līdz 31. oktobrim pieredzes apmaiņas vizītē apmeklēja tiesas Dānijas galvaspilsētā Kopenhāgenā.

Vizītes laikā Latvijas delegācija apmeklēja vienu no Dānijas apelācijas instances tiesām – Austrumu apelācijas tiesu – un Kopenhāgenas pilsētas tiesu, kā arī iepazīs ar Dānijas Tiesu administrācijas darbu. Apmeklētajās tiesās delegācijai bija nodrošināta iespēja tikties ar tiesnešiem, pārrunāt abu valstu tiesu sistēmas atšķirības, lietu izskatīšanas organizēšanu, kā arī apmeklēt atklātas tiesas sēdes gan civillietā, gan krimināllietā. Projekta mērķis ir iepazīties ar Ziemeļvalstu tiesu darba organizāciju, galveno lomu piešķirot jautājumiem, kas saistīti ar lietu sadali vispārējās jurisdikcijas tiesās, lietu izskatīšanas termiņu plānošanu, noslodzes izlīdzināšanas pasākumiem, interešu konfliktu novēršanu tiesneša darbā, kā arī specializēto tiesu darba organizāciju u. c.

Apelācijas instances tiesas tiesneši Dānijā izskata gan civillietas, gan krimināllietas, kuru izskatīšanā saglabāts tiesas piesēdētāju institūts. Tiesas piesēdētājiem ir tiesības uzdot pusēm jautājumus, iesaistīties procesuālo jautājumu izlemšanā kopā ar tiesnešiem, lemt jautājumu par to, vai tiesas sēde būs atklāta vai slēgta u. c. Krimināllietas, kurās prokurora pieprasītais cietumsods pārsniedz 4 gadus, kā arī lietas sakarā ar ieročiem un vardarbību tiek izskatītas ar zvērināto dalību, jo piesēdētāju un zvērināto dalība tiesas sēdēs vairo sabiedrības iesaisti tiesas spriešanā, kā arī sabiedrības izpratni par tiesas darbu un tā nozīmīgumu. Saskaņā ar 2014. gadā veiktu pētījumu Dānijā ir Eiropā visaugstākais uzticības līmenis tiesām.

Apelācijas instances tiesas nolēmumu pārsūdzība Augstākajā tiesā kā trešās instances tiesā iespējama ar Apelācijas padomes atļauju, kas izlemj, vai Augstākās tiesas viedoklis izskatāmajā jautājumā ir būtisks un nepieciešams. Apelācijas atļaujas padomi veido viens Augstākās tiesas tiesnesis, viens apelācijas instances tiesas tiesnesis, viens pirmās instances tiesas tiesnesis, viens advokāts un viens tiesību profesors.

Kopš 2019. gada 1. aprīļa Dānijā pastāv jauna sistēma ģimenes strīdu izšķiršanai. Nodibināta Ģimenes lietu aģentūra (*Agency of Family law*), kas izskata visa veida strīdus starp laulātajiem un jautājumus, kas skar bērnu tiesības. Aģentūra piesaistījusi plašu speciālistu loku, lai strīdīgie jautājumi tiktu rūpīgi un kvalitatīvi izpētīti un risināti ar mediācijas palīdzību. Ģimenes lietu aģentūra, konstatējot, ka strīda atrisinājums institūcijas ietvaros nav iespējams vai lieta ir pārāk komplicēta, nodod to tiesas izlemšanai. Tāpat aģentūra var atrisināt kādu no vairākiem strīdīgajiem jautājumiem, pārējā daļā lietu nododot tiesas izlemšanai. Strīds pilnā apjomā var tikt arī atrisināts aģentūrā. Aģentūras pieņemtie lēmumi pārsūdzami pirmās instances tiesā, kur šos strīdus skata tiesneši ar specializāciju ģimenes lietās.

Lietas izskatīšanas termiņu Dānijā ievērojami saīsina tas, ka pirms lietas nozīmēšanas izskatīšanai tiesnesis organizē telefonkonferenci ar pusēm vai pušu advokātiem, lai noskaidrotu strīda priekšmetu, vienotos par ekspertiem un ekspertīzi, censtos puses samierināt un risinātu citus organizatoriskus jautājumus, tostarp par iespējamiem izskatīšanas termiņiem, kas pēc būtības atbilst sagatavošanās tiesas sēdes institūtam Latvijas tiesā. Tāpat tiesnesis sarežģītā strīdā var noteikt pusei advokāta līdzdalību kā obligātu.

Dānijā paātrināti izskatāmas krimināllietas, kur apsūdzētais atrodas apcietinājumā, tāpat prioritāras ir krimināllietas, kas skar vardarbību, ieroču pārkāpumus, kā arī dzimumnoziegumu lietas. Prioritāri izskatāmas tās civilīetas, kas skar bērnu tiesības, kā arī darba strīdi. Lietu paātrinātu izskatīšanu nodrošina atsevišķi tiesas sastāvi, jo ir izveidots t. s. "ātrais tunelis" lietu izskatīšanai paātrinātā kārtībā. Plānoto termiņu kavēšanās bieži saistīta ar advokātu noslodzi, tomēr Dānijā tiesa var atstādināt advokātu no lietas, ja nav iespējama lietas izskatīšana saprātīgā termiņā advokāta noslodzes dēļ.

Dānijā līdz ar vispārējās jurisdikcijas tiesām kopš 1862. gada darbojas specializēta Jūras lietu un komerclietu tiesa, kuras kompetence ir paplašināta un pašlaik tā izskata arī intelektuālā īpašuma strīdus, lietas, kas saistītas ar negodīgu konkurenci u. c. īpaši noteiktus lietu veidus. Specializētajā pirmās instances tiesā ir divas kolēģijas – civilīetu un maksātnespējas. Jūras lietu un komerclietu tiesas nolēmumi pārsūdzami Apelācijas tiesā.

Jūras lietu un komerclietu tiesā katras lietas iztiesāšana notiek trīs tiesnešu sastāvā, piedaloties komercietību ekspertiem kā piesēdētājiem. Lietu izskatīšanā tiek iesaistīti eksperti (parasti katrā lietā divi), kas ir attiecīgās nozares profesionāļi, kuri sniedz tiesnešiem kvalificētu palīdzību specifiskos komercietību jautājumos.

Ziemeļvalstu un Baltijas valstu mobilitātes programma "Valsts administrācija" darbojas ar mērķi veicināt darba metožu harmonizēšanu valsts pārvaldes sektorā. Programma atbalsta mācību vizītes, prakses iespējas un kontaktu dibināšanu un uzturēšanu starp valsts sektora darbiniekiem. Atbalstu piešķir projektiem, kuros iesaistītas vismaz trīs valstis no Ziemeļvalstu-Baltijas reģiona (Dānija, Igaunija, Islande, Latvija, Lietuva, Norvēģija, Somija un Zviedrija).

Informāciju apkopojā: Raimonds Ločmelis, Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētājas palīgs sabiedrisko attiecību jautājumos (25713271; Raimonds.Ločmelis@tiesas.lv)